

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 października 2016 roku (sprostowanym postanowieniem z dnia 13 stycznia 2017 roku) w sprawie z powództwa P. S. przeciwko A. M. o zapłatę kwoty 95.700,00 zł w przedmiocie zarzutów pozwanego od nakazu zapłaty Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi w pkt. 1 uchylił w całości nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi w dniu 2 września 2010 roku w sprawie o sygn. akt: XIII GNc 3430/10 oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 36.000,00 zł z odsetkami ustawowymi za okres od dnia 15 lipca 2010 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie za okres od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty; w pkt. 2 oddalił powództwo w pozostałej części; w pkt. 3 zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 165,14 zł tytułem zwrotu kosztów procesu; w pkt. 4 nakazał ściągnąć od powoda z zasądzonych roszczenia kwotę 1.605,18 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych. (wyrok k. 162, uzasadnienie k. 165 - 166v.)

Apelacje od powyższego wyroku wniosły obie strony.

Powód zaskarżył wyrok w całości zarzucając sądowi pierwszej instancji stwierdzenie nieważności zastrzeżonej kary umownej jako naruszającej zasady współzycia społecznego prowadzące do jej całkowitego wyeliminowania. Ponadto w ocenie powoda Sąd Rejonowy błędnie w ramach przedmiotowej sprawy dokonał oceny zasadności roszczeń wynikających z innych postanowień umowy agencyjnej dotyczących wynagrodzenia powoda oraz kary umownej za płytę zgubioną lub zniszczoną, które nie były przedmiotem sporu. W ocenie powoda zarówno jego twierdzenia jak i dowody jednoznacznie wskazują, że w niniejszej sprawie dochodzi zapłaty kary umownej określonej w pkt. 16 umowy agencyjnej, której kwota została określona w wekslu in blanco wypełnionym zgodnie z deklaracją wekslową. Wreszcie powód podkreślił, że pozwany mógł żądać miarkowania kary umownej zgodnie z art. 484 §2 k.p.c. Co więcej zdaniem powoda sąd pierwszej instancji niezasadnie uchylił nakaz zapłaty w całości i zasądził tytułem roszczeń nieobjętych żądaniem pozwu 36.000,00 zł. Choć wprawdzie powód wskazał w odpowiedzi na zarzuty pozwanego, że przysługują mu także inne roszczenia z tytułu umowy agencyjnej, to miały one znaczenie tylko w przypadku podważenia autentyczności weksla in blanco.

Wskazując na powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez utrzymanie w mocy nakazu zapłaty z dnia 2 września 2010 roku wydanego przez Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi w sprawie o sygn. akt: XIII GNc 3430/10 oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania przed sądem pierwszej instancji. Ponadto wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych. (apelacja powoda k. 174 – 179)

Pozwany zaskarżył wyrok w części, tj. w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w pkt. 1 wyroku co do kwoty 36.000,00 zł wraz z odsetkami. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie:

1. art. 495 §2 k.p.c. w zw. z art. 496 k.p.c. poprzez uwzględnienie nowych roszczeń powoda, z którymi wystąpił on w toku postępowania zamiast lub obok roszczeń dotychczasowych – pierwotnie zgłoszonych, tj. roszczeń o zapłatę wynagrodzenia oraz odszkodowania z umowy agencyjnej zgłoszonych zamiast lub obok roszczeń z weksla, na którym pierwotnie oparte zostało powództwo, pomimo uchylenia w całości nakazu zapłaty z weksla;
2. art. 316 §2 k.p.c. poprzez nieotwarcie rozprawy na nowo pomimo ujawnienia się istotnych okoliczności po jej zamknięciu, a w szczególności okoliczności i wniosków dowodowych podniesionych w piśmie pozwanego z dnia 19 października 2016 roku dotyczących braku autentyczności weksla i deklaracji wekslowej;
3. art. 227 k.p.c. poprzez:
 - odstąpienie od rozpoznania istoty sprawy, a w szczególności istnienia i ważności zobowiązania wekslowego rzekomo zaciągniętego przez pozwanego;

- pominięcie wniosków dowodowych pozwanego zgłoszonych w piśmie procesowym dnia 19 października 2016 r., a w szczególności dotyczących autentyczności weksła przedłożonego wraz z pozwem;

1. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i twierdzeń zgłoszonych przez powoda, gdyż pominięcie przy dokonywaniu tej oceny okoliczności wskazujących na posłużenie się przez powoda nieautentycznym dokumentem weksła i deklaracji wekslowej, skutkujące w efekcie nietrafnym uznaniem twierdzeń dowodów zgłoszonych przez powoda za wiarygodne;

2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku wyrażający się w nietrafnym przyjęciu, iż:

- umowa zawarta przez strony była wykonywana;
- powodowi należy się wynagrodzenie z samego tylko faktu zawarcia umowy agencyjnej pozwanym;
- umowa agencyjna zawarta przez strony zobowiązywała pozwanego do zapłaty na rzecz powoda kwot wskazanych w punkcie 11 tej umowy bez względu na to czy pozwany osiągnął wpływy z umów najmu płyt, które miały być przez niego zawierane na rzecz powoda z osobami fizycznymi;

1. art. 758 §1 k.c. i art. 758¹ §2 k.c. poprzez przyjęcie, iż przepisy prawa materialnego regulujące umowę agencyjną w powiązaniu z treścią zawartej przez strony umowy agencyjnej przyznają dającemu zlecenie prawo do żądania jakiegokolwiek zapłaty od agenta w sytuacji, w której umowa agencyjna nie była wykonywana, a agent nie zawarł na rzecz lub w imieniu dającego zlecenie żadnej umowy, przy czym dający zlecenie nie domagał się zawierania takich umów, a tym samym akceptował fakt, że umowa agencyjna nie była wykonywana;

2. art. 6 k.c. poprzez nieuwzględnienie w toku wyrokowania, iż ciężar udowodnienia, że umowa agencyjna była przez strony wykonywana spoczywał na powodzie;

3. art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie do kwoty żądanej przez powoda tytułem odszkodowania za niezwrócone mu przez pozwanego 200 sztuk płyt DVD w sytuacji, w której kwota ta, jak pozwany wykazał, co najmniej kilkunastokrotnie przewyższała realną wartość rynkową przedmiotowych płyt, a tym samym żądanie zapłaty takiej kwoty stanowiło jaskrawe nadużycie prawa podmiotowego.

Ponadto pozwany z ostrożności procesowej podniósł zarzut potracenia wierzytelności pozwanego wobec powoda o zwrot kwoty 1.500,00 zł uiszczonej przez pozwanego na rzecz powoda w dniu 14 marca 2008 roku z tytułu kaucji za sporne płyty wskazując, iż wierzytelność ta udowodniona została dokumentami w postaci: dowodu wpłaty kwoty 1.500,00 zł załączonego do zarzutów pozwanego od nakazu zapłaty wniesionych pismem z dnia 29 marca 2015 roku oraz dowodu zwrotu w dniu 19 grudnia 2016 roku na rzecz powoda 200 płyt DVD objętych sporem wraz z dokumentacją fotograficzną.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie w całości nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi w dniu 2 września 2010 roku w sprawie o sygn. akt: XIII GNC 3430/10 i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania za obie instancje. Ewentualnie pozwany wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów postępowania apelacyjnego.

Ponadto pozwany wniósł o dopuszczenie dowodu z dokumentu potwierdzającego zwrot w dniu 19 grudnia 2016 roku na rzecz powoda 200 płyt DVD objętych sporem wraz z dokumentacją fotograficzną na okoliczność wykazania, iż pozwany zwrócił powodowi sporne płyty DVD, wobec czego brak jest podstaw do zasądzenia na rzecz powoda odszkodowania umownego kwocie 24.000 zł z tytułu niezwrócenia przez pozwanego przedmiotowych płyt wskazując, iż powołanie tych dowodów w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie było możliwe wobec odzyskania

przez pozwanego spornych płyt, a tym samym uzyskania możliwości ich zwrotu na rzecz powoda dopiero po dacie wydania zaskarżonego wyroku. (apelacja pozwanego k. 182 – 188)

W piśmie procesowym z dnia 20 lutego 2017 roku powód wskazał, że pozwany zwrócił mu dnia 21 grudnia 2016 roku 198 płyt DVD. (pismo k. 233).

W odpowiedzi na apelację pozwanego powód wniósł o oddalenie apelacji oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych. Co więcej powód wniósł o zobowiązanie pozwanego do przedłożenia sądowi postanowienia kończącego postępowanie karne wszczęte na wniosek pozwanego w sprawie posłużenia się podrobionym wekslem oraz oddalenie wniosku dowodowego pozwanego na okoliczność zwrotu 200 płyt DVD. (odpowiedź na apelację powoda k. 267 – 272)

W trakcie postępowania apelacyjnego do akt sprawy w związku z przedstawionym wyżej wnioskiem powoda zostały załączone akta dochodzenia o sygn. PR 1 Ds. 104.2017 w sprawie posłużenia się przez P. S. podrobionym wekslem wystawionym na dane A. M.. (pismo przewodnie Prokuratury Rejonowej Łódź-Widzew w Łodzi k. 285)

Sąd Okręgowy uzupełniająco ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany dnia 19 października 2016 roku złożył ustne zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez powoda polegającego na posłużeniu się podrobionym wekslem i jednocześnie wniósł o ściganie i ukaranie sprawcy przestępstwa określonego w art. 270 §1 k.k.

(protokół ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania w charakterze świadka osoby zawiadamiającej z dnia 19 października 2016 roku k. 11 – 14 akt dochodzenia o sygn. PR 1 Ds. 104.2017)

Na podstawie materiału porównawczego uzyskanego od P. S. i A. M. biegły sądowy z zakresu badania dokumentów, pisma ręcznego, podpisów i pieczętek mgr C. B. dokonał oceny autentyczności podpisu złożonego na wekslu in blanco, ustalając, że przedmiotowy podpis został nakreślony przez A. M..

(opinia biegłego sądowego mgr C. B. wydana na podstawie ekspertyzy kryminalistycznej z dnia 15 maja 2017 roku k. 44 - 54 akt dochodzenia o sygn. PR 1 Ds. 104.2017)

Prokurator Prokuratury Rejonowej Łódź-Widzew w Łodzi dnia 25 maja 2017 roku postanowiła umorzyć postępowanie w sprawie posłużenia się podrobionym wekslem wystawionym na dane A. M., tj. o czyn z art. 270 §1 k.k. wobec stwierdzenia braku znamion czynu zabronionego.

(postanowienie prokurator Prokuratury Rejonowej Łódź-Widzew w Łodzi z dnia 25 maja 2017 roku o umorzeniu dochodzenia k. 60 – 61 akt dochodzenia o sygn. PR 1 Ds. 104.2017)

W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy zaakceptował i przyjął za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda okazała się w części uzasadniona, zaś apelacja pozwanego chybiona w całości, chociaż niektóre jej argumenty, dotyczące naruszenia art. 495 § 2 k.p.c. były zbieżne z argumentami powoda.

Sąd Okręgowy uznał za nieprzydatny z punktu widzenia roszczenia wnioski pozwanego o przeprowadzenie dowodu z dokumentu potwierdzającego zwrot w dniu 19 grudnia 2016 roku na rzecz powoda 200 płyt DVD objętych sporem wraz z dokumentacją fotograficzną. Stosownie do treści art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu mogą być tylko okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Okoliczności wskazane przez pozwanego, które miałyby zostać wykazane za pomocą przedstawionego dowodu, nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy z przyczyn, które zostaną podane poniżej.

Podzielając argumentację przedstawioną przez powoda w apelacji, Sąd Okręgowy uznał, że sąd pierwszej instancji rozstrzygnął o żądaniach, które nie stanowiły przedmiotu sprawy, naruszając tym samym art. 321 §1 k.p.c. W tym zakresie również pozwanemu należało przyznać rację.

Powód i pozwany zawarli w umowie agencyjnej postanowienia dotyczące miesięcznej opłaty na rzecz powoda (pkt. 11 umowy), kary umownej za zwłokę w zwrocie płyty (pkt. 16 umowy), kary umownej za zagubienie lub zniszczenie płyty (pkt. 17 umowy).

Niewątpliwie powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 95.700,00 zł tytułem kary umownej zastrzeżonej w pkt. 16 umowy agencyjnej. Wezwanie to powód sformułował w piśmie z dnia 7 lipca 2010 r. (k. 9 - dołączonym do pozwu). Na wskazaną sumę uzupełnił następnie weksel in blanco zgodnie z deklaracją wekslową (k. 125). Formułując powództwo wniósł o zasądzenie wskazanej kwoty na podstawie wystawionego weksla in blanco. W istocie zatem przedmiotem niniejszej sprawy było żądanie zapłaty z weksla in blanco kwoty 95.870,00 zł stanowiącej zgodnie z twierdzeniami powoda karę umowną naliczoną stosownie do treści pkt. 16 umowy agencyjnej. Zestawienie dokumentów dołączonych do pozwu, nie dawało podstaw do przyjęcia, że przedmiotem pozwu były jakiegokolwiek inne roszczenia z umowy agencyjnej jak tylko te oparte na jej punkcie 16. Argumentacja powoda zawarta w odpowiedzi na zarzuty pozwanego nie mogła prowadzić do zmiany przedmiotu sprawy. Uwzględnienie innych roszczeń powoda wynikających z przedmiotowej umowy agencyjnej w niniejszej sprawie mogło niekorzystnie kształtować pozycję powoda w stosunkach prawnych łączących go z pozwanym ograniczając możliwość dochodzenia ich przed sądem i egzekwowania.

Jednocześnie należy zauważyć, że uznanie za zmianę powództwa oświadczeń powoda stanowiłoby naruszenie art. 495 §2 k.p.c. W świetle powołanego przepisu nie jest dopuszczalna zmiana powództwa w postępowaniu nakazowym. Dotyczy to zarówno wystąpienia z nowymi żądaniem, jak też zmiany podstawy faktycznej. Sąd Rejonowy oceniając powództwo musiał więc poprzestać na roszczeniu o zapłatę kary umownej z pkt. 16 umowy. Jednocześnie wyjaśnić należy, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wierzyciel, dochodząc wierzytelności wekslowej, nie musi wykazywać podstawy prawnej zobowiązania, może powołać się tylko na treść weksla. W stosunkach między wystawcą a remitentem samodzielność zobowiązania wekslowego ulega jednak złagodzeniu. Jeżeli zobowiązanie wekslowe jest ważne, wystawca może bowiem - w braku skutecznych zarzutów wekslowych - przeciwstawić zarzuty oparte na jego stosunkach osobistych z wierzycielem, czyli zarzuty dotyczące stosunku podstawowego. Może zatem kwestionować samo istnienie lub rozmiar roszczenia wekslowego ze względu na jego związek ze stosunkiem podstawowym. Spór przenosi się wówczas z płaszczyzny stosunku wekslowego na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego, nie dochodzi jednak do zmiany powództwa, ponieważ przedmiotem rozpoznania jest nadal to samo roszczenie wekslowe, a powód jedynie przydaje mu dodatkowe uzasadnienie faktyczne i prawne. (por. wyrok SN z dnia 17 marca 2016 r. w sprawie V CSK 442/15). W realiach przedmiotowej sprawy powód zgłosił roszczenie wekslowe, które zostało zakwestionowane w zakresie ważności weksla w związku z twierdzeniem pozwanego co do sfalszowania podpisu na wekslu. W związku z tym zarzutem spór przeniósł się na płaszczyznę stosunku podstawowego i mógł dotyczyć tylko kary umownej zapisanej w punkcie 16 umowy, gdyż weksel został wypełniony w związku z zabezpieczeniem jej płatności.

Podsumowując, uwzględnienie powództwa, co do kwoty 36.000,00 zł po uprzednim uchyleniu nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym stanowiło naruszenie przepisów prawa procesowego skutkujące zmianą zaskarżonego wyroku.

Trafny okazał się także zarzut sformułowany przez powoda w zakresie oceny prawnej kary umownej zastrzeżonej w pkt. 16 umowy agencyjnej dokonanej na podstawie art. 483 §1 k.c. Zgodnie z art. 483 §1 k.c. można zastrzec w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego nastąpi przez zapłatę określonej sumy. W przedmiotowej sprawie kara umowna została zastrzeżona na wypadek niewykonania zobowiązania polegającego na zwrocie przez agenta płyt DVD w terminie trzech dni od dnia wygaśnięcia umowy. Wysokość kary umownej wynosi 9,00 zł za każdy dzień zwłoki w zwrocie płyty, za każdą płytę. Była to więc typowa kara umowna z tytułu niewykonania zobowiązania niepieniężnego.

Wbrew ocenie dokonanej przez Sąd pierwszej instancji zastrzeżenie kary umownej na wypadek zagubienia lub zniszczenia płyty (pkt. 17 umowy) nie może eliminować kary umownej na wypadek niezwrócenia płyt (pkt. 16 umowy). Nie ulega wątpliwości, że przypadki niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania określone we wskazanych postanowieniach umowy agencyjnej są różne i mają charakter samoistny. Treść analizowanych postanowień umownych nie wyklucza naliczenia kar umownych na podstawie każdego z nich. W przedmiotowej sprawie dodatkowo uzasadniają to okoliczności faktyczne. Pozwany potwierdził, że posiadał płyty DVD należące do powoda. Jednakże zastrzegł, że dokona ich zwrotu dopiero po rozliczeniu kaucji. Tylko na marginesie, z uwagi na rzeczywisty przedmiot sprawy należy wskazać, że nie doszło do zgubienia lub zniszczenia płyt DVD uzasadniającego naliczenie kary umownej na podstawie pkt. 17 umowy agencyjnej.

W tym miejscu należy także podkreślić, że wysokość zastrzeżonej kary umownej nie może skutkować stwierdzeniem jej nieważności z uwagi na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego stosownie do treści art. 58 §2 k.c. Podobnie w przypadku kary umownej nie znajdzie zastosowania art. 5 k.c. Ustawodawca w przepisach dotyczących kary umownej uregulował możliwość zmniejszenia wysokości kary umownej, gdy jest ona rażąco wygórowana (art. 484 §2 k.c.). Wskazana regulacja pozwala na osiągnięcie skutków niemożliwych z punktu widzenia konstrukcji nadużycia prawa. Jednocześnie wyjaśnić należy, że Sąd Okręgowy w przedmiotowej sprawie podziela to stanowisko judykatury, zgodnie z którym żądanie oddalenia roszczenia o zapłatę kary umownej zawiera w sobie również żądanie jej miarkowania (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14.07. 1976 r., I CR 221/76, OSNC 1977/4/76; z dnia 16.07.1996 r., I CKN 802/97, OSNC 1999/2/32 i z dnia 27.02.2009 r., II CSK 511/08 (niepubl.)). Brak wyraźnego żądania miarkowania kar umownych przez pozwanego nie uniemożliwiało więc zastosowania dyspozycji art. 484 § 2 k.c.

Przechodząc do oceny zasadności naliczenia kary umownej uregulowanej w pkt. 16 umowy agencyjnej należy wskazać, że pozwany znając treść umowy, wbrew zobowiązaniu nie zwrócił powodowi płyt DVD w terminie trzech dni od wygaśnięcia umowy agencyjnej. Tym samym nie wykonał zobowiązania niepieniężnego i jest zobowiązany do zapłaty kary umownej w wysokości wynikającej z treści analizowanego postanowienia umownego.

Wysokość kary umownej została określona na kwotę 9,00 zł za każdy dzień zwłoki w zwrocie płyty, za każdą płytę. W ocenie powoda powyższa kwota odpowiadała przeciętnej opłacie za jeden dzień wypożyczenia płyty DVD. Powód nie wskazał wprost okresu, za który naliczył karę umowną określoną w pkt. 16 umowy agencyjnej. Podniósł jednak, że dokonał jej stosownego obniżenia. Sąd Okręgowy przyjął, że przedmiotowa umowa agencyjna wygasła najpóźniej po roku od jej zawarcia tj. dnia 14 marca 2009 roku. Pozwany nie dokonał zwrotu płyt DVD w terminie trzech dni od wygaśnięcia umowy. Z treści weksla uzupełnionego przez powoda wynika, że jego termin płatności został oznaczony na dzień 14 września 2009 roku. Jednakże fakt wezwania do zapłaty dnia 7 lipca 2010 roku kary umownej w kwocie 95.870,00 zł prowadzi do wniosku, że najwcześniej po upływie okresu siedmiu dni określonego w tym wezwaniu do zapłaty weksel został uzupełniony, tj. dnia 14 lipca 2010 roku. Tym samym zasadne jest twierdzenie, że naliczenia kary umownej określonej w pkt. 16 umowy agencyjnej nastąpiło za okres pomiędzy dniem 18 marca 2009 roku a dniem 14 lipca 2010 roku, który dotyczył prawie szesnastu miesięcy. Data wygaśnięcia umowy nie została ustalona wprost, ale trzeba zauważyć, że z punktu widzenia interesów pozwanego wydłużenie okresu obowiązywania umowy było dla niego korzystniejsze. W okresie umownym zwolniony on był bowiem z obowiązku uiszczania kary umownej.

Szacując wysokość kary umownej Sąd Okręgowy ustalił, że miesiąc zwłoki w zwrocie płyt skutkowałby naliczeniem kwoty 54.000,00 zł (9,00 zł x 200 x 30 dni). W ocenie Sądu Okręgowego wysokość tak ustalonej kary umownej jest rażąco wygórowana i niewspółmierna do wysokości wzajemnych zobowiązań stron oraz korzyści, które strony mogły osiągnąć z przedmiotowego stosunku prawnego.

Wobec powyższego konieczne okazało się miarkowanie kary umownej stosownie do treści art. 484 §2 k.c. Choć pozwany jako dłużnik nie złożył wprost wniosku o zmniejszenie kary umownej, to uwzględniając okoliczności sprawy oraz kierunek argumentacji pozwanego należało uznać, że formułowane przez niego wnioski o oddalenie powództwa pochłaniają również wniosek o miarkowanie kary umownej.

W ocenie Sądu Okręgowego kara umowna winna mieć charakter kompensacyjny, represyjny i wychowawczy. Nie może jednak prowadzić do finansowej ruiny kontrahenta i całkowicie odrywać się od celu umowy. A zatem uwzględniając postanowienia umowne, w tym określoną wysokość miesięcznej opłaty wynoszącej 2.000,00 zł, adekwatna kara umowna dla niewykonania zobowiązania w postaci zwrotu 200 płyt DVD powinna wynosić tyle samo plus około 50% za każdy miesiąc zwłoki w zwrocie płyt DVD (ze względu na cel represyjny i wychowawczy). Wskazana kwota z jednej strony gwarantuje powodowi uzyskanie opłaty określonej w umowie agencyjnej, a z drugiej strony pozwala zadośćuczynić niedogodnościom związanym z ograniczeniami w prowadzeniu działalności gospodarczej powstałymi wskutek niewykonania zobowiązania po wygaśnięciu umowy z dotychczasowym kontrahentem.

Dokonując wyliczenia kary umownej na podstawie powyższych założeń Sąd Okręgowy uznał, że uzasadniona wysokość kary umownej powinna więc wynosić połowę kwoty objętej żądaniem pozwu, tj. 47.850,00 zł. Tym samym po analizie stosunku podstawowego wysokość zobowiązania wekslowego należało określić na ww. kwotę.

Odnosząc się do zarzutów sformułowanych przez pozwanego należy wskazać, iż są one chybione. Wprawdzie słuszne były zarzuty pozwanego dotyczące naruszenia art. 495 § 2 k.p.c., ale nie mogły one wywołać skutku w postaci oddalenia powództwa, skoro te same zarzuty przedstawił powód, a jego apelacja skierowała sprawę na właściwe tory związane z karą umowną zastrzeżoną w punkcie 16 umowy.

Pozwany w swojej argumentacji zmierzał do zakwestionowania zarówno ważności weksla próbując podważyć autentyczność złożonego pod nim podpisu jak i istnienia stosunku podstawowego.

Odnosząc się do kwestii otwarcia rozprawy na nowo pozwany nie wskazał istotnych okoliczności, które uzasadniałyby zastosowanie art. 316 §2 k.p.c. W tym zakresie należy podkreślić, że kwestia autentyczności weksla utraciła na znaczeniu, skoro spór przeszedł na płaszczyznę stosunku podstawowego związanego z umową agencyjną, której ważności pozwany nie kwestionował. Istotne z punktu widzenia rozstrzygnięcia było więc wyjaśnienie, czy umowa wygasła oraz czy pozwany wykonał obowiązek zwrotu płyt. Ponadto wyjaśnić należy, że w świetle wyniku postępowania przygotowawczego w postępowaniu karnym, w toku którego potwierdzono autentyczność podpisu złożonego pod wekslem in blanco, zarzuty naruszenia przez sąd pierwszej instancji art. 227 k.p.c. oraz art. 233 §1 k.p.c. okazały się bezzasadne. Badanie grafologiczne podpisu na wekslu jednoznacznie wykazało, że pozwany miał się z prawdą.

Odnosząc się do kwestii wykonywania umowy agencyjnej nie można się zgodzić z argumentacją przedstawioną przez pozwanego. Należy podkreślić, że powód zgodnie z postanowieniami umowy agencyjnej wykonał swoje zobowiązania zapewniając odpowiednie środki do pośredniczenia przez pozwanego w zawieraniu z klientami umów na rzecz powoda (art. 758 §1 k.c.). Tym samym pozwany mógł przystąpić do realizacji przedmiotowej umowy. Bierna postawa pozwanego nie może uzasadniać twierdzenia, że zawarta umowa nie była realizowana. Niezależnie od powyższego należy wyjaśnić, że twierdzenie o niewykonywaniu umowy nie ma żądanego znaczenia z punktu widzenia zgłoszonego przez powoda roszczenia, które wszakże dotyczyło kary, która zmaterializowała się w związku z zatrzymaniem filmów przez pozwanego po okresie umownym. Gdyby więc umowa w ogóle nie zaczęła obowiązywać, to na pozwanym ciążyłby niezwłoczny obowiązek zwrotu płyt, a okres bezumownego korzystania z nich, upoważniający do naliczenia kary umownej na podstawie § 16 umowy byłby o rok dłuższy.

Odnosząc się do pozostałych argumentów dotyczących opłaty na rzecz powoda wynikającej z pkt. 11 umowy agencyjnej Sąd Okręgowy również uznał je za bezprzedmiotowe, bowiem nie dotyczą one przedmiotu sporu w niniejszej sprawie. Ocena sformułowanych zarzutów, co do błędów w ustaleniach faktycznych, naruszenia zasad rozkładu ciężaru dowodu w tym zakresie jest bezzasadna z uwagi na stwierdzenie przez Sąd Okręgowy przekroczenia granic wyrokowania przez sąd pierwszej instancji. Innymi słowy skoro przedmiotem sporu były kary umowne z §16 umowy za okres od marca 2009 r. do czerwca 2010 r. to bez znaczenia jest fakt dokonania zwrotu płyt z filmami znacznie później – czyli po zamknięciu rozprawy przez Sąd pierwszej instancji. Bez znaczenia jest też czy umowa była wykonywana czy nie i z jakich powodów.

Podobnie w zakresie żądania zapłaty kary umownej za zgubione lub zniszczone płyty DVD określonej w pkt. 17 umowy agencyjnej Sąd Okręgowy uznał zarzut naruszenia przez sąd pierwszej instancji art. 5 k.c. za bezprzedmiotowy, bowiem dotyczy on rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji, które zostało skutecznie podważone przez powoda. Skoro przedmiotem sporu nie były kary umowne z § 17 umowy, to wobec uwzględnienia apelacji powoda bez znaczenia okazały się zarzuty pozwanego dotyczące tej kary.

Ponadto w apelacji pozwany podniósł zarzut potrącenia wierzytelności przysługującej pozwanemu względem powoda w kwocie 1.500,00 zł tytułem zwrotu kaucji. Pomijając uchybienia pozwanego w zakresie wykazania spełnienia wymogów formalnych skutecznego potrącenia określonych w art. 499 k.c., w postępowaniu nakazowym stosownie do treści art. 493 §3 k.p.c. które uniemożliwiają przyjęcie zarzutu, wyjaśnić należy, że z wezwania do zapłaty sformułowanego przez powoda w dniu 7 czerwca 2010 r. (k. 130) wynika, że powód dokonał już potrącenia wierzytelności o zwrot tej kaucji z jego rozszczeniem o zapłatę wynagrodzenia umownego.

Mając na uwadze powyższe na podstawie art. 386 §1 k.p.c. w zw. z art. 496 k.p.c. Sąd Okręgowy na skutek apelacji powoda zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że utrzymał w mocy nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi w dniu 2 września 2010 roku pod sygnaturą XIII GNe 3430/10 w zakresie kwoty 47.850,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od tej należności za okres od dnia 15 lipca 2010 roku do dnia zapłaty, oraz w pozostałym zakresie uchylił wyżej wymieniony nakaz zapłaty i oddalił powództwo.

Ponieważ okazało się, że podpis pozwanego na wekslu nie był sfalszowany, przedmiotowy weksel cały czas mógł stanowić podstawę rozstrzygnięcia. Formułując wyrok zmieniający Sąd Okręgowy uznał więc jednocześnie zarzut powoda, że rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego polegające na uchyleniu nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym było wadliwe, ponieważ ingerowało w uprawnienia powoda wynikające z faktu korzystania przez to orzeczenie z przymiotu natychmiastowej wykonalności.

Na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Okręgowy oddalił apelację powoda w pozostałej części oraz apelację pozwanego w całości.

O odsetkach Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 §1 k.c. Datą początkową naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie jest 15 lipca 2010 roku tj. dzień następujący po upływie terminu na zapłatę żądanej przez powoda kary umownej uregulowanej w pkt. 16 umowy agencyjnej. Wówczas świadczenie dochodzone przez powoda były wymagalne, a pozwany pozostawał w opóźnieniu z jego spełnieniem.

Wobec powyższego zasadna okazała się zmiana zaskarżonego rozstrzygnięcia w zakresie kosztów procesu. O kosztach postępowania przed sądem pierwszej instancji Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. znosząc wzajemnie koszty postępowania między stronami. Powód wygrał sprawę w 50%. Powód poniósł koszty w kwocie 1.197,00 zł a pozwany w kwocie 1.000,00 zł. Biorąc pod uwagę ostateczny wynik procesu, a w szczególności miarkowanie kary umownej zastrzeżonej w pkt. 16 umowy agencyjnej, Sąd Okręgowy uznał, że zasadne było zniesienie wzajemne kosztów między stronami.

Uwzględniając powyższe na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2016 roku, poz. 623, z późn. zm.) Sąd Okręgowy nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi kwotę 1.294,50 zł stanowiącą połowę nieuiszczonej opłaty od zarzutów pozwanego od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy oparł na zasadzie stosunkowego ich rozdzielenia wynikającej z art. 100 k.p.c. uwzględniając dyspozycję art. 98 §2 k.p.c. Powód wygrał postępowanie apelacyjne w 20%. A zatem pozwany powinien zwrócić 20% opłaty od apelacji poniesionej przez powoda tj. kwotę 400,00 zł.

Ryszard Badio	Bartosz Kaźmierak	Jarosław Pawlak
---------------	-------------------	-----------------